

Evidenční list nemovité památky - objektu					Katalogové číslo: 1999997329_0002	
Katastrální území: Kralupy nad Vltavou	Část obce: Kralupy nad Vltavou	Obec: Kralupy nad Vltavou	ORP: Kralupy nad Vltavou	Okres: Mělník	Kraj: Středočeský kraj	Rejstříkové číslo ÚSKP: 107068
Název památky: dílny Buštěhradské dráhy		Součást areálu/souboru/objektu:		Údaje o památkové ochraně: památkově chráněno KP od 19.7.2023, rejstříkové číslo 107068		
Kategorie: objekt						
Ulice, číslo domovní, pozemky:				Typy plošné ochrany:		
Katastrální území: Kralupy nad Vltavou		Parcela: st. 86	Památková ochrana pozemku (parcely): celý pozemek	Rejstříková čísla:		
				Leží na ploše:		
				Rejstříková čísla:		
Identifikační foto:			Anotace:			
			Monumentální patrový objekt vybudovaný v letech 1855-1946 při JZ okraji trati. Nejstarší část lokomotiv. dílen s vodárenskou nástavbou postavila firma Vojtěcha Lanny podle projektu Josefa Chvály. Přístavby montovny a zázemí navázaly na historickou formu.			
			Popis: Objekt dílen se nachází v jižní části města, v lokalitě Podháj, na jižní straně kralupského nádraží. Monumentální podélná budova, dostavovaná kontinuálně téměř sto let, stojí v místě, kde se Buštěhradská dráha (BEB) napojovala od západu na trať Státní severní dráhy (StEG). Objekt, orientovaný na ose východ – západ, má celkovou délku 187 m, z čehož historická část vybudovaná BEB má rozměry 144 x 16 m a mladší přístavba, postavená po zestátnění drah, je dlouhá 43 m. Funkčně sestává historická budova ze tří částí: západní sloužila jako administrativní zázemí dílen (podobně i prostory v patře), v části pod vodárnou a v navazujícím východním křídle byly dílny s kovárnou a na ně navazovala lokomotivní správkárna. Mladší východní přístavba s hrázděnou konstrukcí sloužila jako lokomotivní depo. Historický objekt je postaven ze smíšeného kamenocihelného zdiva. V nejstarší části je podíl kamene --> (pokračování popisu viz další strany)			
Datace: 1855		Autorské určení: architekt: Chvála Josef			Slohové určení: neoklasicismus	
Zpracovatel (zpracovatelé) a datum zpracování odborného obsahu Minář Ivan (22.08.2023)			Evidenční list vytiskl: Ivan Minář 22. srpna 2023 10:45		Katalogové číslo prvku: 1999997329_0002	Strana 1/3

Popis památkových hodnot:

Dílny bývalé Buštěhradské dráhy v Kralupech nad Vltavou jsou druhou nejstarší dochovanou stavbou svého druhu v Čechách (dílny pražského Masarykova nádraží jsou z roku 1845, další objekty z této doby se nedochovaly, nebo byly přestavěny). Z hlediska provozního zázemí uhelných drah se pak jedná o typologicky nejstarší objekt na našem území. V rámci dnešního kralupského nádraží, jde o poslední autenticky dochovaný objekt, dokládající někdejší význam historického železničního uzlu, který stál u zrodu dnešního města. Objekt dílen představuje architektonicky velmi kvalitní stavbu industriálního charakteru, která byla s ohledem na měnící se železniční techniku kontinuálně přistavována a upravována jedno a půl století. Nejstarší západní část s vodárnou z roku 1855 je cennou ukázkou původního stavebního fondu Buštěhradské dráhy, projektovaného v jednotném duchu inženýrem Josefem Chválou, absolventem vídeňské akademie. Budova tak nese společně neoklasicistní znaky například s nádražím Praha-Dejvice nebo nádražím v Kladně-Kročehlavech, zv. Výhybka. Shodné architektonické pojetí jako nejstarší část (i když s mírně odlišnými detaily) mají i další přístavby do roku 1923, kdy došlo k zestátnění drah. Přístavby z následujícího období mají již čistě industriální charakter s rámovými konstrukcemi, výplněmi z režných cihel a překlady z pohledového betonu. Jako celek tak objekt velmi zřetelně ilustruje vývoj architektonického pojetí železničních staveb od monumentálně koncipovaných budov z dob rozvoje parostrojní dopravy po funkční pragmatismus poloviny 20. století.

Stav zachování památkových hodnot:

Objekt si přes značnou devastaci dochoval vysokou autenticitu a většina poškození vedla pouze k odhalení historických konstrukcí. Vzhledem k industriálnímu charakteru stavby je cenná především její celková hmota a monumentální architektonické pojetí se čtyřiceti shodně pojatými okenními osami historické části. Kolem okenních a dveřních otvorů jsou dochovány profilované šambrány a ostění s půlkruhovými nadpražími (často odkryté vybouráním mladších zazdívek). V části zakryté jihovýchodní přístavbou správkárny se dochovalo zcela nepoškozené architektonické pojetí fasády se štukovou výzdobou. Ve zcela autentické podobě se zachovala hrázděná přístavba poválečného depa s původními dveřmi a okny.

Dějiny:

Nejstarší část objektu z roku 1855 s patrovou vodárnou, dílnami a dnes již zbořenou severní výtopnou postavila firma Vojtěcha Lanny podle projektu inženýra Josefa Chvály. Pozdější přístavby za režie BEB měly obdobné členění jako nejstarší část. Odlišnou formu má pouze nejmladší utilitární přístavbu lokomotivní správkárny z doby po roce 1946.

Historický vývoj:

Budova dílen sloužila svému účelu nepřetržitě téměř 140 let a po celou dobu byl objekt průběžně upravován, přestavován a modernizován dle požadavků aktuální drážní techniky. Architektonicky sestává ze dvou hlavních částí: zděné historické budovy o délce 144 m, pojaté v jednotném stylu BEB, a mladší hrázděné přístavby na východním konci o délce 43 m, postavené již Československými drahami. Nejstarší jádro objektu o délce zhruba 70 m, v jehož středu je vodárenská nástavba, bylo postaveno v roce 1855, zřejmě podle projektu Josefa Chvály (stejně jako protější výpravní budova čp. 34). Součástí stavby tehdy byla i kratší dvoulodní výtopna, stojící podél severního průčelí (dnešní parcela č. 489/62). Mezi lety 1872-1877 byly dílny podélně rozšířeny o symetrické přístavky na obou koncích, jak je zachyceno na plánech z roku 1907. Někdy po roce 1910 došlo k úpravě východního přístavku dílen, na jehož místě byla přistavena architektonicky shodná správkárna lokomotiv o délce 62 m, zvýšená oproti původní budově o nástavbu pro jeřábovou dráhu. Po zestátnění drah v roce 1923 byla stržena někdejší severní výtopna, sloužící tehdy jako montovna, a při jihovýchodním nároží vyrostl přístavek kryjící třetí kolej správkárny. V této podobě zastihlo objekt tragické bombardování na jaře 1945, jehož terčem se vedle nedaleké „Petrolejky“ stalo i nádraží. Podle historických snímků nebyly dílny přímo zasaženy, ale došlo k poškození střešní krytiny a okenních výplní. Krátce poté byla postavena na východní straně hrázděná přístavba lokomotivního depa. Nejmladšími úpravami objektu ve druhé polovině 20. století pak bylo zřízení bytů drážních zaměstnanců v západním křídle, stavba novodobé kotelny v úrovni třetí koleje hrázděného depa a utilitární výměny výplní či zazdívky oken.

Zpracovatel (zpracovatelé) a datum zpracování odborného obsahu

Minář Ivan (22.08.2023)

Evidenční list vytiskl:Ivan Minář
22. srpna 2023 10:45**Katalogové číslo prvku:****1999997329_0002****Strana 2/3**

Dřívější a současné využití:

Objekt někdejších hlavních dílen, správkárny lokomotiv a drážní remízy na koncovém nádraží Buštěhradské dráhy sloužil svému původnímu účelu od otevření trati v roce 1855 do zestátnění společnosti v roce 1923. Poté zde bylo zřízeno hlavní lokomotivní depo kralupské železniční stanice, které fungovalo až do 90. let 20. století. V poslední čtvrtině 20. století byla západní část objektu upravena na byty pro drážní zaměstnance (dnes opuštěná a nejvíce devastovaná část). Východní část objektu (správkárna a depo) je v současné době využívána Muzeem Českých drah v Lužné u Rakovníka jako depo pro historické soupravy. V budoucnu by muzeum mělo dostat do užívání celý objekt a vzhledem k jeho potřebám by byla vhodná konverze celé budovy na jednotný halový prostor.

Pokračování popisu:

ve zdivu vyšší, správkárna má zdi téměř čistě cihlové. Celá budova je přízemní, halová, konstrukčně členěná jako podélný dvoutrakt se středovými sloupy. Převýšený objekt vodárny, tvořící střed nejstarší části, je patrový. Stavbu kryjí nízké sedlové střechy s hřebenem v podélném směru a nad vodárnou v příčném směru. Fasády pravidelně člení vysoká půlkruhově završená okna v lisenových rámech. Podélné průčelí patrové (kdysi střední) části je čtyřosé, její postranní křídla jsou šestiosá, západní přístavek je trojosý a převýšená východní přístavba správkárny je jedenáctiosá. Architektonické členění fasád se dochovalo především na jižní straně objektu. Na severním průčelí obráceném k trati byla většina oken snížena a půlkruhové záklenky jsou zabedněny. Dispozice západní administrativní části byla novodobě změněna dnes zčásti zbořenými příčkami. Dílny jsou halové, prosvětlené okny z obou stran. Vodárenská část je podélně dvoutraktová a v jejím přízemí je příčný průchod. Historické stropy v administrativní i vodárenské části a ve východním dílenském křídle jsou ploché rákosové. V západní části dílen je mladší železobetonový strop se středním podélným průvlakem a příčnými žebry. Vstup do patra vodárny vede po točitém kamenném schodišti elipsového půdorysu, umístěném v jihozápadním rohu patrové části vedle příčného průchodu. Pod objektem nebyly nalezeny větší sklepy (pouze nízká chodba pod průchodem a hluboká montážní šachta na východním konci historické správkárny). K severní fasádě vodárenské nástavby přiléhá velký zděný komín čtvercového půdorysu, šest menších tahových komínů je v bývalých dílnách. Krov nad vodárnou je mladší kleštinový, navazující křídla mají historický krov Ránkovy soustavy, s datací 1864. Západní přístavba má krov kleštinový, krov nad východní správkárnou je zřejmě stejné konstrukce (nyní zakryt podhledem). Střechy kryjí drážkové tašky.

Mladší východní přístavbu depa tvoří dvě konstrukčně podobné části. Starší z nich je přístavek kryjící třetí kolej podél jižní strany správkárny (zde je v interiéru zachována původní štukově zdobená fasáda). Halový přístavek, tvořený pouze stěnou a vraty, má ocelovou rámovou konstrukci s cihlovými výplněmi a pultovou střechu krytou plechem. Východní depo má hrázděnou trémovou konstrukci s výplněmi z režných cihel a obdélnými okny v jednoduchých dřevěných rámech. Horní část stěn a štít jsou svisle bedněné. Interiér haly depa je jednoduchý, nečleněný. Do prostoru otevřený krov má dřevěnou příhradovou konstrukci. Střecha je plechová.

Výčet součástí

Katalogové číslo	Název	Kategorie	Památková ochrana	Umístění v katastr. mapě	Ulice, číslo domovní
1999997329_0008	lokomotivní správkárna	část objektu	KP od 19.7.2023, rejst.č. 107068	st. 86, k.ú. Kralupy nad Vltavou	

Zpracovatel (zpracovatelé) a datum zpracování odborného obsahu

Minář Ivan (22.08.2023)

Evidenční list vytiskl:Ivan Minář
22. srpna 2023 10:45**Katalogové číslo prvku:****1999997329_0002****Strana 3/3**